

KLAIPĖDOS APSKRITIES VIEŠOJI I. SIMONAITYTĖS BIBLIOTEKA

Kultūros paveldo objektų – fotodokumentų – aprašymas LIBIS: metodinė priemonė

Parengė Audronė Balsė ir Viktorija Karalienė

Klaipėda, 2020

Turinys

Įvadas	2
Sąvokos	3
Apie KPO bibliografinių įrašų kūrimą	4
Įrašo kūrimas naudojant specialų šabloną	5
1. Bibliografinio įrašo etiketė	5
2. Kortelė „Ryšys“	5
3. Kortelė „Aprašas (m)“ (atitinka UNIMARC 2-- bloką)	7
4. Kortelė „Kodai“ (atitinka UNIMARC 1-- bloką)	10
5. Kortelė „Pastabos“ (atitinka UNIMARC 3-- bloką)	11
6. Kortelė „Grafika“ (atitinka UNIMARC formato 116 lauką)	13
7. Kortelė „Vardai“ (atitinka UNIMARC 7-- bloką)	14
8. Kortelė „Dalykai“ (atitinka UNIMARC 6-- bloką)	16
8.1. Asmenvardžių dalykinimas	16
8.2. Dalykinės rubrikos	17
Rekomenduojama metodinė literatūra ir standartai	19

Įvadas

Ši metodinė priemonė yra rekomendacinio pobūdžio ir skirta Klaipėdos regiono bibliotekų specialistams, skaitmenintiems kultūros paveldo objektus (KPO). Priemonė parengta Klaipėdos apskrities viešosios I. Simonaitytės bibliotekos (KLAVB) Kraštotyros ir skaitmeninimo skyriaus darbuotojų Audronės Balsės ir Viktorijos Karalienės, remiantis standartais (UNIMARC ir kt. išvardintais), kita metodine literatūra bei ilgalaikiais įgūdžiais ir konsultacijomis su KLAVB ir Lietuvos nacionalinės bibliotekos specialistais. Ši dar 2015 m. pradėta kurti metodinė priemonė – daugybės pasitarimų, konsultacijų ir diskusijų rezultatas. Tikimės, kad ji palengvins KPO skaitmenintojų ir bibliografinių įrašų kūrėjų darbą bibliotekose.

Sąvokos

Bibliografinis aprašas – dokumentui (jo daliai ar grupei dokumentų) apibūdinti ir atpažinti reikalingų bibliografinių duomenų visuma, pateikta pagal nustatytas taisykles (žr. Bibliografinių įrašų bazė – <https://www.libis.lt/content/info/bases/bi.jsp>).

Bibliografinis įrašas (BI) – nustatyta tvarka pateikti bibliografiniai duomenys apie dokumentą (jo dalį ar grupę dokumentų), pagal kuriuos jis atpažįstamas ir ieškomas kataloge (žr. Bibliografinių įrašų bazė – <https://www.libis.lt/content/info/bases/bi.jsp>).

Fotodokumentai – nuotrauka, negatyvas, stiklo plokštelė, albumas, vinjetė, skaidrė, skaitmeninė fotografija.

Fotokopija – fotografuotinė originalo kopija, reprodukcija.

Kultūros paveldo objektas (KPO) – karta iš kartos paveldimos, perimamos, sukurtos ir perduodamos kultūros vertybės, svarbios etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriais, kurios teisės aktų nustatyta tvarka apskaitomos ir saugomos atminties institucijoje (dokumentas, eksponatas, aprašinis įrašas ir kt.).

Negatyvas – fotografinis atvaizdas, kuriame nufotografuoto daikto šviesiosios dalys yra tamsios, o tamsiosios – šviesios; spalvos atitinka papildomasias spalvas. Dažniausiai iš negatyvo gaunamas pozityvas (žr. „Dailės žodynas“, Vilnius, 1999, p. 289).

Nuotrauka – fotografinis atvaizdas (žr. „Visuotinė lietuvių enciklopedija“, Vilnius, 2004, t. 6, p. 212).

Pasportas – akvarelės, grafikos kūrinio, fotografijos rėmas iš kartono arba storesnio popieriaus (žr. „Dailės žodynas“, Vilnius, 1999, p. 316; „Tarptautinių žodžių žodynas“, Vilnius, 2001, p. 555).

Specialus šablonas – bibliografinių įrašų kūrimui ar redagavimui naudojami specialūs langai, kuriuose yra iš anksto paruošti laukeliai atitinkamo tipo įrašui kurti. Specialius langus sudarančių laukų aibė gali būti nustatoma individualiai pagal kataloguotojų poreikius. Specialius šablonus gali sukurti bibliotekos LIBIS administratorius.

UNIMARC formatas – UNIMARC (angl. Universal Machine Readable Cataloging) bibliografinių įrašų formatas.

Apie KPO bibliografinių įrašų kūrimą

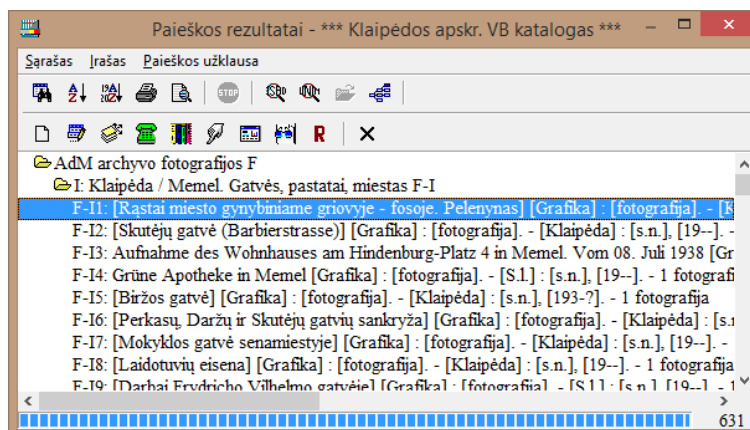
Vykdamas turimų objektų bibliografinių įrašų (BĮ) kūrimą, ypač kultūros paveldo objektų (KPO), siekiama išsiaiškinti kuo daugiau informacijos, kuri padėtų sukurti kuo išsamesnius įrašus. Ateityje tai padės ir palengvins paiešką tiek patiems bibliotekininkams, tiek vartotojams – kuo daugiau pateikiama tikslios ir patikrintos informacijos, tuo lengviau surandamas objektas. Tam pasitarnauti gali spauda, kartotekos, internetas ar įvairios duomenų bazės ir paieškos sistemos (pvz. *LIMIS* ar *Epaveldas*), kraštiečiai ir netgi kolegos. Visada kuriant bibliografinius įrašus reikia nepamiršti, kad visų pirma kuriami įrašai atsiduria bibliotekos kataloge, vėliau – suvestiniame LIBIS kataloge. Vėliau iš šių įrašų generuojami metaduomenys, kurie patenka į Epaveldą bei Europeaną.

Fotodokumentų bibliografiniai aprašai rengiami pagal „ISBD(NBM) neknyginės medžiagos tarptautinio standartinio bibliografinio aprašo“ bei „ISBD tarptautinio standartinio bibliografinio aprašo“ taisykles. Šių dokumentų bibliografiniai įrašai rengiami UNIMARC formatu, taikant „Kompiuterinių bibliografinių įrašų sudarymo metodiką“ (Vilnius, 2007) ir šią parengtą metodinę priemonę, pritaikytą fotodokumentų bibliografinių įrašų rengimui.

Įrašai kuriami naudojant **UNIMARC šablono langą** (žr. 7 pav.) arba KPO bibliografinių įrašų kūrėjų darbą palengvinantį **specialų šabloną**.

Kuriant įrašus pagal paruoštą specialų šabloną – pildomos kortelės. Kai tenka pateikti daugiau duomenų ir nėra tam skirtų laukelių specialaus šablono kortelėse, įrašą būtina rengti pereinant į UNIMARC šabloną, kuriame galima įterpti trūkstamą lauką ar polaukį. Dirbant specialiu šablonu, duomenys automatiškai persikelia į UNIMARC laukus. UNIMARC šablonas reikalauja gilesnio laukų ir polaukių sistemos išmanymo.

Patariama išlaikyti ne didesnę kaip trijų lygių bibliografinių įrašų (BĮ) hierarchiją, t. y. konkretaus objekto BĮ turėtų būti siejamas su ne daugiau kaip **dvim** aukštesnio lygio BĮ. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį, kad vieno lygio kataloge turėtų būti NE DAUGIAU kaip 1 tūkst. BĮ.

1 pav. Nuotraukų bibliografiniai įrašai ir jų hierarchija LIBIS

Įrašo kūrimas naudojant specialų šabloną

1. Bibliografinio įrašo etiketė

2 pav. Etiketės kūrimas

Svarbu: medžiagos tipas aprašant fotodokumentus – **grafika**; hierarchinis lygis – **tomo (numerio) aprašas** (nkm2 22 arba ckm2 22).

Užpildžius etiketę, spaudžiamas mygtukas „**Tęsti**“ ir pereinama prie tolimesnių žingsnių.

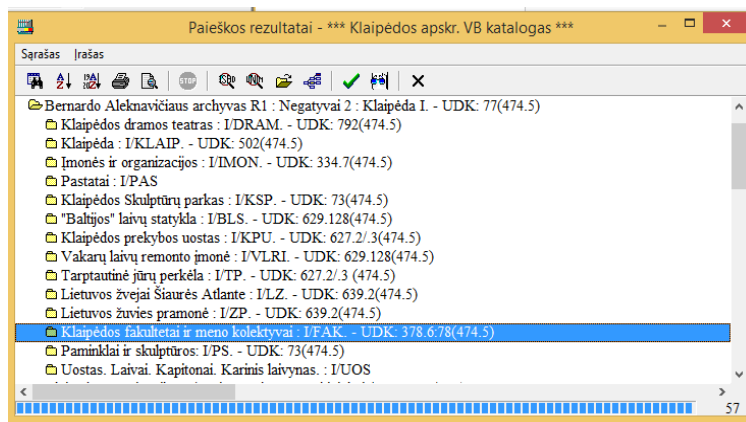
2. Kortelė „Ryšys“

3 pav. Ryšio nustatymas

Šioje kortelėje konkretaus objekto BĮ susiejamas su aukštesnio lygio įrašu, pvz.:

📁 Bernardo Aleknavičiaus archyvas R1 : Negatyvai 2 : Klaipėda I.

📁 Klaipėdos fakultetai ir meno kolektyvai : I/FAK

4 pav. BĮ hierarchijos pavyzdys LIBIS

Laukelyje **Šaltinio dalis** (žr. 3 pav.) įrašomas objekto (nuotraukos, negatyvo) šifras.

Praktika rodo, kad gali būti sukurti įvairūs šifrai (pagal objektų rūšis ir tipus), tai priklauso nuo įrašų kūrėjo apsisprendimo, tačiau šifras turėtų būti suformuotas toks, kad pagal jį būtų galima atrasti fizinį objektą. Taip pat patariama sugalvoti būsimus šifrus ir sušifruoti objektus prieš pradėdant kurti BĮ.

Šifrų pavyzdžiai:

I/FAK-I(1) – kur **I** reiškia Klaipėda; **FAK** – Klaipėdos fakultetai ir meno kolektyvai; skaičius prieš skliaustus (pvz. **1**) – voko numeris; skaičius skliaustuose (pvz. **(1)**) – fotonegatyvo numeris voke (būtent tas, kuris yra nuskenuotas);

N-I(1) – kur **N** reiškia Nuotraukos; **I** – Klaipėda; skaičius skliaustuose (pvz. **1**) – nuotraukos numeris;

F5-IV/5 – kur **F5** reiškia konkretaus autoriaus fondą; **IV** – nuotraukų ciklo numeris; skaičius po pasivirojo brūkšnio (pvz. **5**) – nuotraukos numeris.

3. Kortelė „Aprašas (m)“ (atitinka UNIMARC 2-- bloką)

5 pav. Bibliografinio aprašo pildymo kortelė

Antraštė – KPO objekto pavadinimas. Jei ant nuotraukos yra užrašytas pavadinimas, jis rašomas į antraštės laukelį. Jei pavadinimą kuria ne KPO autorius, tokiu atveju antraštė visada rašoma laužtiniuose skliaustuose [...]. Antraštė turi būti neilga ir aiški. Labai gerai, jei suformuluojama tokia antraštė, iš kurios tampa aišku, kas užfiksuota vaizde, nematant paties vaizdo.

Antraštėse reiktų vengti naudoti emocijas išreiškiančias frazes: *patenkintas*, *susikaupęs*, *linksmi nusiteikęs* (ypač jei vaizde užfiksuoti keli asmenys). Sukurtoje antraštėje nereikėtų surašyti visų vaizduojamo asmens (asmenų) profesijų, pareigų ar tai, kuo jis užsiėmė – antraštėje rašomi žymiausi ar svarbiausi asmens duomenys, pvz.: „Klaipėdos universiteto rektorius Vladas Žulkus“.

Identiškos antraštės **nenaudojamos** aprašant kelis vaizdus. Reikia stengtis keisti ar kitaip formuluoti frazę.

Jei antraštė yra užsienio kalba, ta kalba ji ir rašoma. Jei manoma, kad antraštės vertimas svarbus, perėjus į UNIMARC šablono langą ir įterpus **541** lauką, jame įrašoma išversta į lietuvių kalbą antraštė.

Paastraštė – laužtiniuose skliaustuose žymima, kokios rūšies tai vaizdas, pvz.: [negatyvas], [fotografija], [grupinė fotografija].

Pastaba: UNIMARC šablono lange šis polaukis gali būti įterpiamas keletą kartų, kiekviename įrašant reikiamą informaciją.

Autorius – jei autorystė aiški, autoriaus asmenvardis rašomas be papildomų ženklų, jei autorystė numanoma, asmenvardis žymimas laužtiniuose skliaustuose [...]. Gali pasitaikyti, kad autoriaus nustatyti neįmanoma, tokiu atveju laukelis paliekamas tuščias.

Laikmenos žyma – visada *Grafika*.

Skelbimo vieta – jei kuriami negatyvų bibliografiniai įrašai, skelbimo vieta nurodoma juostelės ryškinimo vieta, kuri žymima laužtiniuose skliaustuose [...]. Kitais atvejais, skelbimo vietą galima sužinoti iš ant nuotraukos pasitaikančių antspaudų. Galbūt yra žinoma ar galima rasti informacijos (kartotekose, spaudoje, internete), kur veikė fotoateljė ar dirbo fotografas. Jei skelbimo vieta nežinoma visai, jos neįmanoma identifikuoti pagal jokių požymius, vartojama santrumpa [**s.l.**].

Skelbimo data – nurodoma fotografavimo data. Šis laukelis susijęs su UNIMARC formato 100 lauku „Bendrieji kodai“.

Galimi šie skelbimo datos užrašymo variantai:

- jei žinoma tiksli fotografavimo data (užrašyta ant voko, nuotraukos arba fiksuotas žinomas įvykis), tokiu atveju šioje kortelėje žymimi tik fiksavimo metai – 1989 arba [1989]. Tiksli data gali būti įrašoma kaip pastaba UNIMARC 3-- bloke. Koduotuose duomenyse žymimi tik fiksavimo metai (be mėnesio ir dienos);
- jei žinoma data (bet ant nuotraukos neužrašyta) – [1982];
- jei žinoma data (ant nuotraukos užrašyta) – 1982. Jei data pažymėta ant voko, kuriame yra negatyvai ar nuotraukos, tokiu atveju data visada žymima laužtiniuose skliaustuose, pvz.: [1982];
- jei abejojama dėl tikslios datos, bet įtariama, kad tam tikrais metais – [1982?];
- jei nežinoma, kuriais metais, bet žinoma, kad tam tikrą dešimtmetį – [198-];
- jei nežinoma kuriais metais ir abejojama, kad tiksliai žinoma, kuri dešimtmetį – [198-?];
- jei nežinoma, kuriais metais, bet žinomas tam tikras periodas – [1989-1991];
- jei žinomas tik šimtmetis – [19--];
- jei abejojama dėl šimtmečio – [19--?];
- [s.a.] rašoma tik tada, kai data nežinoma visiškai. Šios santrumpos reikėtų stengtis nevartoti, nes ji nesuteikia jokios informacijos ir nedalyvauja paieškoje. Rekomenduojama rašyti bent jau amžių: [19--].

Pastabos:

- ❖ XIX a., XX a. ir pan. – nevartojami;
- ❖ tarp metų dedamas trumpas brūkšnys, pvz.: [1989-1991];

- ❖ taip pat UNIMARC šablono lange galima įterpti **306** lauką „Skelbimo duomenų pastaba“, kuriame gali būti nurodoma informacija apie vietą ir laiką. Šiame lauke įrašoma pastaba:
 - *Numanoma fotografavimo data ...*
 - *Numanoma fotografavimo vieta ...*

Leidėjas – šiame laukelyje įrašomas fotoateljė, kurioje buvo padaryta (tik išryškinta ir atspausdinta) nuotrauka, pavadinimas.

Apimtis – rašoma *1 nuotrauka* arba *1 negatyvas*.

Dydis – aprašomo fotodokumento dydis.

Negatyvai dažniausiai būna kvadratiniai (didesni) – **6 x 6 cm** dydžio ir stačiakampiai (mažesni) – **2,4 x 3,6 cm** dydžio. Retai, bet pasitaiko, kad dydis būna ir kitoks, todėl būtina tokius negatyvus patikrinti ir pamatuoti.

Nuotraukos matuojamos plačiausioje ir ilgiausioje vietoje – nuo išorinio krašto iki kito išorinio krašto, dydis taip pat nurodomas centimetrais, kaip ir negatyvams. Kadangi nuotraukų dydžiai skirtingi, reikia matuoti kiekvieną nuotrauką (nebent turimas didelis kiekis objektų, kurių dydžiai standartizuoti, pvz., šiuolaikinės nuotraukos 9 x 13 cm, 10 x 15 cm).

Senos nuotraukos matuojamos kiekviena atskirai, ypač kultūros paveldo objektai (KPO).

Gali pasitaikyti, kad dėl ilgalaikio fizinio poveikio nuotraukų neįmanoma išmatuoti liniuote (nuotraukos ilgą laiką buvo susuktos ar susiraitė), tokiu atveju negalima jų tiesinti ir laužyti. Matavimui naudojama centimetrinė juostelė (siuvėjo metras).

Kai kuriuos nuotraukos, ypač KPO, gali būti pasportuotos (priklijuotos ant storesnio kartono). Tokiais atvejais specialaus šablono eilutėje **Dydis** žymimas pačios nuotraukos dydis, vėliau UNIMARC šablono lange 215 lauke įterpiamas **e** polaukis, kuriame įrašoma – *pasportas (... x ... cm)*. Toks išmatavimų žymėjimas taip pat naudojamas, kai nuotrauka, nors ir gana nauja, yra priklijuota ant šiek tiek didesnio popieriaus (**nuplėšti negalima, nes gali būti apgadintas objektas!**)

Kiti laukeliai šioje kortelėje nepildomi.

4. Kortelė „Kodai“ (atitinka UNIMARC 1-- bloką)

Naujo įrašo kūrimas

Įrašas Tekstas Autorinis ženklas

nkmo 22 3 450

1010#Salit

2001#Sa[Studentų karinė stovykla] \$bGrafika \$e[fotografija]

210 #Sa[Klaipėda] \$c[s.n.] \$d[1937]

215##Sa1 nuotrauka \$d8,5 x 12,5 cm

Dalykai Antraštės Reikšm. žodžiai

Etiketė Aprašas (m) **Kodai (m)** Pastabos Grafika (k) Vardai

Paskirtis Turinys

Žanras Kalba

Išsaugoti Grįžti Katalogo dalys: 0

6 pav. Kodų pildymo kortelė

Kalba (žr. 6 pav.) – pasirenkama priklausomai nuo turimo objekto. Duomenys įsirašys į 101 lauką. Kitos reikšmės pildomos UNIMARC šablone (žr. 7 pav.).

Įrašo redagavimas

Įrašas Laukas Polaukis Pajėška Tekstas Vaizdas Autorinis ženklas

Etiketė ckm0 22 3 450

001		C160000653744
005		20200618163745.0
100	a	20200618d1937 #####l#50 #####ba
101	0	a lit
102	a	LT
	b	
116	a	#b#####
200	1	a [Studentų karinė stovykla]
	b	Grafika
	e	[fotografija]
210	a	[Klaipėda]
	c	[s.n.]
	d	[1937]
215	a	1 nuotrauka
	d	8,5 x 12,5 cm
300	a	Fotografuota 1937 m. liepos mėn.
307	a	Nespalvota fotografija
606	0	3 LNB-D*47932;V*8391;D*14740;Gvx;=Dh [Karinės stovyklos -- Lietuva -- Istorija -- Lietuvos Respublika, 1918-1940]
	2	lmmbr
606	0	2 lmmbr
	3	LNb-CuQA;Cnup;D*27919;=EE [Studentų stovyklos -- Smiltynė -- Nuotraukos]
660	a	e-li
801	0	a LT

Išsaugoti Grįžti Katalogo dalys: 0

polaukis a: Bendrieji kodai

7 pav. Monograf. kodų pildymo kortelė UNIMARC šablone

100 lauke 8 pozicijoje paspaudus dešinį pelės klavišą, pasirenkamas išleidimo datos tipas. Kuriant fotodokumentų (KPO) bibliografinius įrašus, reikėtų rinktis vieną iš šių dviejų datos tipų:

- kai žinoma, kuriais metais fotografuota – datos tipas **d** (LIBIS'e pasirenkama – **per vienerius metus išleista monografija**);
- kai nežinoma kada tiksliai fotografuota – datos tipas **f** (LIBIS'e pasirenkama – **monografija, kurios skelbimo data nežinoma**).

Priklausomai nuo tipo, užpildoma 9 pozicija. Dešiniu pelės klavišu atidaromi iššokantys langai, kuriuose atsižvelgus į turimus duomenis, įrašomi metai ar metų intervalas.

Pastaba: norint išsaugoti kuriamą bibliografinį įrašą, gali atsidaryti dialogo langas, kuriame rašoma: „Nesutampa leidimo datos 100 ir 210 laukuose. Ar įrašyti tekstą „,...“ į 210 lauko d polaukį?“ – **pasirenkama „NE“**.

Įterpiamas 102 laukas (Šalis gamintoja (leidėja)), kuriame pildoma pagal tai, kokie duomenys turimi. Dažniausiai tai būna Lietuva.

5. Kortelė „Pastabos“ (atitinka UNIMARC 3-- bloką)

8 pav. Pastabų pildymo kortelė

Bendroji pastaba – atitinka UNIMARC formato **300** lauką. Šiame lauke rašoma pastaba, jei jos negalima įrašyti į jokią kitą pastabų lauką, pvz.:

2001#Sa[Dūdjonijų sodybos fragmentas Vanaguose]

...

300##SaŠioje sodyboje užaugo rašytoja Ieva Simonaitytė.

300 lauke gali būti įrašoma pastaba apie tikslią fotografavimo datą, jei ji yra žinoma, pvz.: *Fotografuota 1990 m. spalio 1 d. / Fotografuota 1989 m. kovo mėn. / Fotografuota 1995 m. liepos 4–7 d.* Tiksliai fotografavimo data gali būti įrašoma ne tik 300, bet ir 330 lauke. Šis pasirinkimas priklauso nuo to, kaip bibliografinio įrašo kūrėjui patogiau išdėstyti informaciją, kai yra keletas skirtingo pobūdžio pastabų.

300 lauke gali būti verčiami laivų, paminklų ir kt. objektų pavadinimai, kurie **200 lauko a polaukyje** rašomi kirilica su lietuviškomis kabutėmis „...“ (jei taip matoma vaizde), o esant poreikiui, išverčiami **300 lauke**, pvz.:

200 lauko a polaukis – Laivas „Юлия Жемаите“

...

300 lauke – Laivo pavadinimas liet. k. „Julija Žemaitė“.

300 lauke įrašomos pastabos pabaigoje dedamas taškas.

Fiz. duomenų – atitinka UNIMARC formato **307** lauką (pastabos apie fizinius duomenis). Šiame lauke įrašomos pastabos apie įvairius specifinius aprašomo objekto fizinius ypatumus, pvz.: *Nespalvota fotografija.*

316 laukas įterpiamas UNIMARC šablono lange. Šiame lauke gali būti žymimos įvairios pastabos, susijusios su fiziniais konkrečiau egzemplioriaus ypatumais, pvz.: jei kultūros paveldo objektas yra apkarpytas arba jam padaryta kažkokia fizinė žala. Taip pat, jei nuotraukos averse ar reverse yra užrašai (rankraštis, mašinraštis). Šiame lauke įrašomų pastabų pavyzdžiai:

316##\$aNegatyvas su defektu **\$5KLAVB IV/MEN-50(9)**

316##\$aDefektai: averse – balta dėmė, reversas – dėmėtas, papelijęs **\$5C165: EAR3-60**

316##\$aReverse rankr. pastaba: „Potašo ir Perlamutro“ vaidintojai, Tauragės Mok. Semin. mokiniai, 1926.II.6 **\$5C154**

317 laukas – šiame lauke žymima, kai objektas turi kokius nors antspaudus (spaudus). Pvz.: *Su spaudu: „O. Pajėdaitės FOTO Vilnius, P. Cvirkos 829“.*

Pildant 316 ir 317 laukus taip pat užpildomas jų **5** polaukis, kuriame įrašomas objekto šifras.

Anotacija – atitinka 330 lauką, kuriame sukuriama anotacija apie negatyve ar nuotraukoje matomą vaizdą, objektus, žmones ir pan. Šiame lauke tekstas sukuriamas stengiantis nenaudoti santrumpų. Daugiau informacijos apie anotacijų kūrimą pateikiama šiuose standartuose:

- Pastabos, kuriose rašoma santrauka. Iš *ISBD (NBM) : neknyginės medžiagos tarptautinis standartinis bibliografinis aprašas*. Vilnius, 2002. P.89;
- Pastabos, pateikiančios santrauką. Iš *ISBD: tarptautinis standartinis bibliografinis aprašas*. Vilnius, 2013. P. 250.

330 lauke taip pat gali būti pateikiama į lietuvių kalbą išversta svarbi informacija, užfiksuota vaizde ne lietuvių kalba. Jei vaizde matomas plakatas / užrašas, kuriame kas nors užrašyta **kirilica**, užrašas yra svarbus, jo vertimas pateikiamas **330 lauke**: *Vaizde matomas plakatas, kuriame užrašyta „Свободы Литве“ (liet. „Laisvę Lietuvai“)*.

Šiame lauke įrašomų pastabų pavyzdžiai:

330##\$aFotografijoje I. Simonaitytės prisiminimus apie gimtinę fiksuoja žurnalistas Vytautas Kaltenis, už jų matyti Vanagų pradinės mokyklos mokytoja Juzefa Jančauskienė, kiti – neatpažinti asmenys.

330##\$aFotografijoje pirmas iš kairės – fotografas Albinas Stubra, šeštas – tautodailininkas Vytautas Majoras, devintas – poetas Vladas Nausėdas, mergaitė, stovinti I. Simonaitytei iš dešinės, – tautodailininko Vytauto Majoro duktė, paskutinėje eilėje (centre) stovintis vyras – poetas Alfonsas Jonas Navickas, pirmas iš kairės – žurnalistas Vytautas Kaltenis, kiti – neatpažinti asmenys. Šalia I. Simonaitytės – jos mylimas šunelis, vardu Bulka.

330 lauke įrašomos pastabos pabaigoje dedamas taškas.

6. Kortelė „Grafika“ (atitinka UNIMARC formato 116 lauką)

Šioje kortelėje pildomi ne visi laukeliai.

Negatyvams pildomi šie laukeliai (žr. 9 pav.):

- Bendras objekto apibūdinimas – **fotonegatyvas**.
- Spalva – **juodai baltas**.

Nuotraukoms pildoma daugiau laukelių:

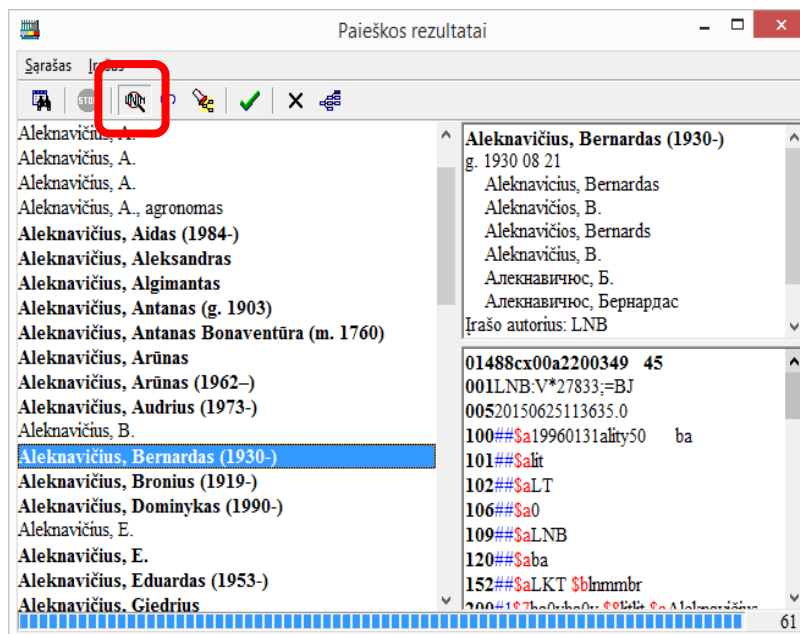
- Bendras objekto apibūdinimas – **fotoatspaudas (pozityvinis atvaizdas)**.
- Pirminė pagrindo medžiaga – **popierius**.
- Antrinė pagrindo medžiaga – **kartonas** (*šis laukas pildomas, jei nuotrauka yra pasportuota*).
- Spalva – **daugiaspalvis** arba **juodai baltas** (*priklausomai nuo aprašomo objekto*).

9 pav. Grafikos pildymo kortelė

7. Kortelė „Vardai“ (atitinka UNIMARC 7-- bloką)

Jei fotodokumento autorius žinomas, visada pirmiausia stengiamasi jo ieškoti Vardų bazėje ir pasirinkti asmenvardį iš jos (žr. 10 ir 11 pav.). Pasirenkamas ryškiu šriftu užrašytas asmenvardis – toks asmenvardis yra patikrintas (aprobuotas) Lietuvos nacionalinės bibliotekos specialistų. Jei sistema randa keletą vienodų asmenvardžių, informaciją apie juos patikrinti galima paspaudus mygtuką „UNIM“ LIBIS programos įrankių juostoje (žr. 11 pav.). Visgi, jei abejojama, ar iš rastų bazėje asmenvardžių kuris nors tikrai atitinka autorių, geriau asmenvardį įrašyti patiems, nei prijungti prie klaidingo asmenvardžio LIBIS.

10 pav. Autorių asmenvardžių pildymo kortelė

11 pav. Aprobuotų asmenvardžių peržiūros langas

Jei autorius nerandamas vardų bazėje, jo duomenis įrašo bibliografinio įrašo kūrėjas. Šiuo atveju spaudžiamas mygtukas „Įrašyti“ ir atsidariusiame lange pasirenkama **700 Autoriaus asmenvardis**. Atsidariusiame langelyje pildoma pagal pavyzdį (žr. 12 pav.). Jei žinomas tik slapyvardis, pasirenkamas indikatorius **0 / Vardas įvedamas prieš pavardę** ir pildomas tik laukelis **Pradmens pradžia**.

12 pav. Asmenvardžių pildymo langelis

Visada reikia nurodyti santykio kodą – tiek nuotraukai, tiek negatyvui tai bus **Fotografas, kino operatorius**.

Esant poreikiui gali būti įrašomi kiti reikalingi vardai – pvz., fotoateljė pavadinimas kaip **Kiti kolektyviniai rengėjai**.

8. Kortelė „Dalykai“ (atitinka UNIMARC 6-- bloką)

Šioje kortelėje ne tik iš sąrašo parenkamos ir viena su kita susiejamos dalykinės rubrikos (**patiems jų kurti ir įrašyti negalima**), bet ir iš Vardų bazės parenkami ar įrašomi **VISI** bibliografiniame įrašė paminėti asmenvardžiai (išskyrus UNIMARC 7-- bloką) ir fotodokumente matomi asmenys. Gali tekti sudalykinti ir fotodokumento autorių, jei jis yra matomas vaizde.

Dalykinti nereikia asmens, kurio vardu pavadintame pastate ar vietoje užfiksuotas vaizdas (pvz., Vytauto Didžiojo gimnazija, I. Simonaitytės biblioteka).

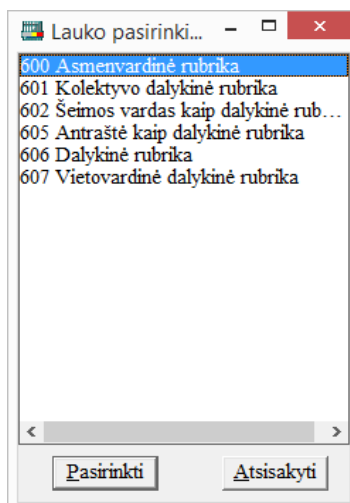
Pastaba: jei fotografuota K. Donelaičio mokykloje ir vaizde matyti K. Donelaičio skulptūra, tokiu atveju dalykinamas K. Donelaičio asmenvardis, pvz.: **Donelaitis, Kristijonas (1714-1780) - Paminklai, monumentai ir kt. - Klaipėda.**

8.1. Asmenvardžių dalykinimas

13 pav. Asmenvardžių dalykų paieškos langelis

Šiame lange pažymima, jog ieškoma **asmens vardas + kolektyvo vardas** ir užklauso langelyje rašoma reikiama pavardė. Toliau daroma taip pat, kaip įterpiančiam autoriaus asmenvardį.

Jei reikiamas asmenvardis nerandamas, jo duomenis įrašo bibliografinio įrašo kūrėjas. Spaudžiamas mygtukas „**Įrašyti**“ ir pasirenkama **600 Asmenvardinė rubrika** (žr. 14 pav.). Toliau laikomasi tos pačios eigos, kaip pildant autoriaus asmenvardžio duomenis patiems.

14 pav. Dalykinamų asmenvardžių parinkimo langas

8.2. Dalykinės rubrikos

Jei aukštesnio lygio bibliografiniame įrašė jau yra rubrikos, jos nebekartojamos kiekviename žemesnio lygio bibliografiniame įrašė – LIBIS jas pridės automatiškai. Rubrikomis stengiamasi nusakyti, kas vaizduojama negatyve arba nuotraukoje. Įprastai rubrikos sudaromos pagal tokias schemas:

- [tema] – [geografinė rubrikėlė] – [teminė rubrikėlė] – [laiko rubrikėlė] – [formas rubrikėlė]
- [tema] – [teminė rubrikėlė] – [geografinė rubrikėlė] – [laiko rubrikėlė] – [formas rubrikėlė]
- [vietovė] – [teminė rubrikėlė] – [laiko rubrikėlė] – [formas rubrikėlė]

Tokias visiškai užpildytas rubrikas suformuoti pavyksta ne visada, tačiau reikia nepalikti vienos rubrikos be ją papildančių rubrikėlių – tai ne reikšminiai žodžiai, kurie renkami po vieną. Geriausia suformuoti 2–6 kuo išsamesnes rubrikas, atspindinčias fotodokumente esantį vaizdą.

Dalykinant asmenybes ar kolektyvus, parenkama ir tos asmenybės atstovaujama sritis, pvz.:

Rašytojai – Lietuva

Žurnalistai – Lietuva

Biologai – Lietuva

Valstybės veikėjai – Lietuva

Politiniai veikėjai – Lietuva

Muziejai – Darbuotojai

Dalykinių rubrikų pavyzdžiai paminklams, skulptūroms, paminklinėms lentoms:

Fotografija - Skulptūros - Klaipėda - 20 amžius (Klaipėdoje stovinčioms arba Klaipėdai kurtoms skulptūroms ir paminklams, t. y. jų vaizdams, fotografuota 1901–1999 m. imtinai).

Fotografija - Skulptūros - Lietuva - 20 amžius (Lietuvoje stovinčioms arba Lietuvai kurtoms skulptūroms ir paminklams, t. y. jų vaizdams, fotografuoti 1901–1999 m. imtinai).

Paminklinės lentos - Klaipėda

Kai kurie paminklai arba skulptūros turi savo vardinę dalykinę rubriką, pvz. **Martyno Mažvydo paminklas (Klaipėda, Lietuva)**. Todėl rekomenduojama paieškoti tokios dalykinės rubrikos.

Antkapiniai paminklai - Kuršių nerija (arba kita geografinė rubrikėlė, kai žinoma vietovė).

Pastaba: kai yra žinomi fotodokumento vaizde užfiksuotos skulptūros, paminklo ar paminklinės lentos autoriai, jie turi būti nurodyti UNIMARC formato 200, 300, arba 330 lauke, o jų asmenvardžiai – sudalykinti (žr. punktą 8.1.). Jei paminklas įamžina asmens atminimą, tokiu atveju jo asmenvardį būtina dalykinti, pvz.: **Donelaitis, Kristijonas (1714-1780) - Paminklai, monumentai ir kt. - Klaipėda**.

Dalykinių rubrikų pavyzdžiai pastatams, statiniams, aikštėms ir gatvėms:

Fotografija - Architektūra - Klaipėda - 20 amžius

Gatvės - Klaipėda - 20 amžius

Klaipėda (Lietuva) - Pastatai ir statiniai

Aikštės - Klaipėda - 20 amžius

Užpildžius šią kortelę, likusios specialaus šablono kortelės nebepildomos, pereinama į UNIMARC šablono langą. Bibliografinis įrašas išsaugomas.

Rekomenduojama metodinė literatūra ir standartai

- ✓ Kompiuterinių bibliografinių įrašų sudarymo metodika / Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka ; [parengė Liubovė Buckienė, Eglė Marčėnienė, Danutė Sipavičiūtė, Regina Varnienė]. Vilnius : Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2007. 477, [1] p.
- ✓ ISBD (NBM) : neknyginės medžiagos tarptautinis standartinis bibliografinis aprašas / [vertimo redaktorės Nijolė Marinskienė, Aurelija Tebelškienė, Regina Varnienė (atsakomoji redaktorė) ; iš anglų kalbos vertė Marija Prokopčik]. Vilnius : Lietuvos nac. M. Mažvydo b-ka, 2002. 107, [1] p.
- ✓ ISBD: tarptautinis standartinis bibliografinis aprašas / Tarptautinė bibliotekų asociacijų ir institucijų federacija (IFLA) ; [lietuviškąjį vertimą parengė Nijolė Marinskienė, Regina Varnienė-Janssen, Tomas Auškalnis]. Vilnius : Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2013. 302, [1] p.
- ✓ Lietuviškų žodžių trumpinimas bibliografiniame apraše / Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka ; [parengė Nijolė Marinskienė]. Vilnius : Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, 2008. 31, [1] p.